

VYRIAUSYBĖS KOMISIJĄ ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KLAUSIMAMS KOORDINUOTI
SUDARANČIŲ INSTITUCIJŲ ATSTOVŲ PASITARIMO DĖL LIETUVOS ILGALAIKIO
SOCIALINIO TYRIMO, GIMSTAMUMO IR ŠEIMOS TYRIMO, EUROPOS
SVEIKATOS, SENĖJIMO IR IŠĖJIMO Į PENSIJĄ TYRIMO, EUROPOS SOCIALINIŲ
MOKSLŲ DUOMENŲ ARCHYVO

ATMINTINĖ

Laikas: 2024 m. spalio 29 d. 13:00 – 14:30 val.

Vieta: mišriu būdu – Vyriausybės strateginės analizės centro patalpose (A. Goštauto g. 9, Vilnius)
ir nuotoliniu būdu (Microsoft Teams)

Pasitarimo pirmininkas: Darius Žeruolis, Ministro Pirmininko patarėjas

DALYVIAI

Darius Žeruolis	Ministrės Pirmininkės patarėjas
Aistė Kairienė	Ministrės Pirmininkės patarėja
Justas Nugaras	Švietimo, mokslo ir sporto viceministras
Neringa Morozaitė-Rasmussen	Ekonomikos ir inovacijų viceministrė
Justina Jakštienė	Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė
Sigita Ščajevienė	Vidaus reikalų viceministrė
Edgaras Narkevičius	Sveikatos apsaugos viceministras
Simonas Šatūnas	Užsienio reikalų viceministras
Agnė Vilkončiūtė	STRATA direktorė
Ana Selčinskienė	Viešojo valdymo agentūros direktorė
Vaiva Priudokienė	Lietuvos mokslo tarybos pirmininko pavaduotoja
Inga Masiulaitytė-Šukevič	Valstybės duomenų agentūros generalinio direktoriaus pavaduotoja
Ainė Ramonaitė	VU profesorė
Aušra Maslauskaitė	VDU profesorė
Antanas Kairys	VU profesorius
Audronė Telešienė	KTU profesorė, Duomenų analizės ir archyvavimo (DAtA) centro vadovė
Nomeda Poteliūnienė	VRM Projektų ir kokybės valdymo skyriaus vedėja
Vita Juknevičienė	LMT, Mokslo ir inovacijų patarėja Vidaus reikalų ministerijoje
Diana Smaliukaitė	SAM Sveikatos sistemos žmogiškųjų išteklių politikos skyriaus vedėja
Giedrius Mickūnas	URM Strateginio valdymo ir analizės departamento direktoriaus pavaduotojas
Gediminas Kliukas	URM Strateginio valdymo ir analizės departamento Strateginio valdymo skyriaus vedėjas
Justinas Laurinavičius	URM Strateginio valdymo ir analizės departamento Strateginio valdymo skyriaus vyr. specialistas
Dovilė Gailiūtė-Janušonė	LMT, Mokslo ir inovacijų patarėja Užsienio reikalų ministerijoje
Aurelijus Leipus	EIM Inovacijų politikos grupės patarėjas
Artūras Malysis	ŠMSM Studijų, mokslo ir technologijų departamento Mokslo skyriaus vyriausiasis specialistas
Linas Kadys	EIM Ekonomikos plėtros departamento Žmogiškųjų išteklių plėtros skyriaus vedėjas
Osvaldas Šmitas	EIM Talentų politikos grupės vadovas
Giedrė Beleckienė	STRATA vyr. politikos analitikė
Vaida Jankauskaitė	STRATA vyr. politikos analitikė
Jurgita Lukaševičienė	Vyriausybės kanceliarijos Strateginio valdymo grupės patarėja
Lukas Stakėla	LMT, Mokslo ir inovacijų patarėjas Vyriausybės kanceliarijoje

DARBOTVARKĖ

1. Lietuvos ilgalaikio socialinio tyrimo metodikos ir darbo plano pristatymas. Pranešėjos: Vaida Jankauskaitė, Vyriausybės strateginio analizės centro (STRATA) vyriausioji politikos analitikė ir grupės vadovė; Ainė Ramonaitė, VU profesorė.
2. Gimstamumo ir šeimos tyrimo metodikos ir darbo plano pristatymas. Pranešėja: Aušra Maslauskaitė, VDU profesorė.
3. SHARE-ERIC („Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją tyrimas“) pristatymas. Pranešėjas: Antanas Kairys, VU profesorius; ir CESSDA-ERIC („Europos socialinių mokslų duomenų archyvas“) pristatymas. Pranešėja: Audronė Telešienė, KTU profesorė, Duomenų analizės ir archyvavimo (DATa) centro vadovė.

Lietuvos ilgalaikio socialinio tyrimo metodikos ir darbo plano pristatymas.

STRATA vyriausioji politikos analitikė pristatė Lietuvos ilgalaikio socialinio tyrimą (LIST) – tyrimo poreikį ir uždavinius, pagrindinius metodologinius aspektus, tyrimo temas ir klausimyną, įgyvendinimo mechanizmą, 2025 metais planuojamų pagrindinių darbų planą (pristatymas pridedamas prie atmintinės). Ministrės pirmininkės patarėjas Darius Žeruolis papildomai informavo, kad tyrimas bus įtrauktas į Lietuvos mokslo tarybos (LMT) sudaromą mokslinių infrastruktūrų kelrodį ir tokiu būdu šio tyrimo ir Gimstamumo ir šeimos tyrimo (GŠT) įgyvendinimui susibūrusius konsorciumus LMT galės finansuoti.

VU profesorė Ainė Ramonaitė akcentavo, kad tyrimo iniciatyva kilo iš Vyriausybės kanceliarijos. Jos suformuluotą poreikį atliepė mokslininkų komanda. Informavo, kad, prieš rengiant metodologiją ir klausimyną, mokslininkai kartu su STRATA atliko valstybės institucijų užsakomųjų per viešuosius pirkimus visuomenės tyrimų reviziją, kurios rezultatai parodė, kad vykdomų tyrimų metodologijos ir rezultatai dažnai nėra patikimi. Tai sustiprino poreikį inicijuoti mokslinę metodologiją pagrįstą visuomenės būklės tyrimą. Darius Žeruolis papildė, kad į LIST klausimyno kintamąją dalį kasmet bus galima įtraukti tais metais valstybės institucijoms svarbius nacionalinio lygmens klausimus.

LMT pirmininko pavaduotoja Vaiva Priudokienė atkreipė dėmesį, kad tyrimą buvo planuota pradėti 2024 m. ir šiemetams buvo rezervuota dalis lėšų. Reikėtų tyrimą pradėti taip, kad šiemetams skirtas lėšas būtų galima panaudoti, o jei tai padaryti bus neįmanoma, šiemetams rezervuotas lėšas ne mechaniškai perkelti į kitus metus, bet tolygiai perstumti įgyvendinimo grafiką (perplanuoti) per visą įgyvendinimo ciklą. Detalus veiklų ir joms reikalingų lėšų naudojimo planas bus suderintas ir įtvirtintas tyrimo finansavimo sutartyje.

Švietimo, mokslo ir sporto viceministras Justas Nugaras įvardino tiek LMT, tiek ŠMSM viduje vis dar kylančias abejones dėl pasirinkto tyrimo įgyvendinimo būdo per mokslinių tyrimų infrastruktūros tinkamumo bei STRATA vaidmens būtinumo mokslinio tyrimo įgyvendinime. Darius Žeruolis priminė, kad pradžioje tyrimui buvo rengiama LMT paskirtinė programa, vėliau su LMT sutarta, kad šio tyrimo ir GŠT įtraukimas į mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį yra tinkamiausias įgyvendinimo būdas.

ŠMSM atstovas Artūras Malysis informavo, kad siekiant įgyvendinti tyrimą per mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį, reikalinga papildyti Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio sudarymo ir dalyvavimo tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų veikloje tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. V-792 „Dėl Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio sudarymo ir dalyvavimo tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų veikloje tvarkos aprašo patvirtinimo“, nuostatomis dėl tikslinio valstybės finansavimo Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų ir Lietuvoje įsteigtų tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų veiklai, plėtrai ir

bendradarbiavimui stiprinti. Šiuo metu aprašas yra atnaujinamas ir planuojama per artimiausias porą savaičių patvirtinti keitimą.

VDU profesorė Aušra Maslauskaitė akcentavo, kad šio tyrimo įgyvendinimas priskirtinas mokslinei veiklai, nes yra inovacija metodologiniu požiūriu. Jis taip pat svarbus kaip galimybė socialinių mokslų žinias panaudoti viešojoje politikoje, siekiant didinti priimamų sprendimų poveikį. STRATA atlieka svarbų vaidmenį kaip viešojo sektoriaus edukatorius ir poreikių iš šio sektoriaus surinkėjas.

Darius Žeruolis informavo, kad šalia Vyriausybės komisijos žmogiškųjų išteklių klausimams koordinuoti, kurią sudaro politinio pasitikėjimo lygmens atstovai iš institucijų, bus sudaryta Vyriausybės kanceliarijos koordinuojama techninio lygmens darbo grupė iš ministerijų strateginių padalinių atstovų. Numatoma, kad pasiūlymus dėl kintamosios klausimyno dalies klausimų ministerijos ir kitos įstaigos galės teikti šiai grupei arba STRATA.

Valstybės duomenų agentūros atstovė Inga Masiulaitytė-Šukevič papildė, kad siūlymus dėl konkrečių klausimų įtraukimo reikėtų pateikti mažiausiai prieš tris mėnesius iki apklausos pradžios. Gavus siūlymus, bus sprendžiama į kurią iš keturių apklausos bangų šie klausimai bus įtraukiami. Taip pat akcentavo, kad, atliekant tyrimą bus galimybė jungti duomenis juos su administraciniais duomenimis kaupiamais registruose.

Gimstamumo ir šeimos tyrimo metodikos ir darbo plano pristatymas.

VDU profesorė Aušra Maslauskaitė pristatė Gimstamumo ir šeimos tyrimo poreikį ir tikslą, pagrindinius tyrimo tarptautinės ir nacionalinės raidos etapus, įgyvendinimo mechanizmą, tyrimo temas ir atlikimo metodologiją, pirmųjų metų darbų įgyvendinimo planą (pristatymas pridedamas prie atmintinės). Akcentavo skirtumą tarp LIST ir GŠT: LIST – platus savo tematika tyrimas, GŠT – siauresnis, skirtas šeimos dinamikai ir gimstamumo elgsenai analizuoti; taip pat GŠT, skirtingai nei LIST, yra Europinių mokslinių infrastruktūrų kelrodžio dalis. Kaip ir LIST atveju, lauko tyrimą vykdys VDA ir bus sudaryta galimybė duomenis jungti su registru duomenimis. Klausimai klausimyne visoms šalims yra standartizuoti, bet numatyta galimybė į apklausą įtraukti ir nedidelį skaičių specifiškai nacionaliniame kontekste aktualių klausimų. Dėl tyrimo įgyvendinimo ir finansavimo buvo teikta paraiška mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžiui.

Akcentuota, kad GŠT ir Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją tyrimas (SHARE) yra viena kitą papildančios infrastruktūros ir Lietuvos dalyvavimas SHARE sudaro galimybes sumažinti GŠT respondentų skaičių. GŠT orientuojasi į demografiškai aktyvųjį šeimos gyvenimo tarpsnį; SHARE – į išėjusius į pensiją.

Viešojo valdymo agentūros direktorė Ana Selčinskienė pasidalino informacija apie šiuo metu viešųjų pirkimų būdu užsakomą apklausą, skirtą įvertinti viešojo sektoriaus įvaizdį ir jį lemiančias priežastis. Pasiteiravo, ar nebūtų galimybės šiam aspektui skirtų klausimų įtraukti į pristatytų tyrimų apimtį. Darius Žeruolis informavo, kad VRM užsakymu yra periodiškai atliekamas gyventojų tyrimas, skirtas patenkinimo viešosiomis paslaugomis įvertinimui. Pasirengimo LIST metu atliktoje valstybės institucijų užsakomų tyrimų inventorizacijoje mokslininkai įvertino ir šį VRM tyrimą ir nustatė, kad jis yra tinkamas ir kokybiškas ir turėtų toliau būti tęsiamas kaip savarankiškas tyrimas. Darius Žeruolis pasiūlė VVA kartu su VRM įvertinti galimybes pastarąjį tyrimą papildyti reikalingais klausimais dėl viešojo sektoriaus įvaizdžio.

SHARE-ERIC („Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją tyrimo“) ir CESSDA-ERIC („Europos socialinių mokslų duomenų archyvo“) pristatymas.

VU profesorius Antanas Kairys pristatė SHARE tyrimo tikslą, kuris apima siekį tiekti kokybiškus duomenis tiek mokslui, tiek viešajai politikai, geografinę apimtį (tyrimas atliekamas

28 šalyse), metodologiją, tiriamuosius (50+ amžiaus žmones), klausimyno apimtį ir temas, akcentavo, kad tyrimo klausimynas apima labai daug gyvenimo aspektų (pristatymas pridedamas prie atmintinės). SHARE yra pirmasis ERIC – Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumas, startavęs 2004 m. Lietuva prie tyrimo prisijungė 7 bangoje – 2016 m. Informavo, kad Vyriausybė šiais metais neseniai priėmė sprendimą stoti į SHARE ERIC. Šis sprendimas užtikrino dalyvavimo tyrimo infrastruktūroje stabilumą (nesant nariais, taikomas 4 metų pereinamasis laikotarpis ir vėliau vėl sprendžiama dėl dalyvavimo) ir galimybę dalyvauti priimant sprendimus dėl tyrimo valdymo ir įgyvendinimo klausimų.

Darius Žeruolis atkreipė dėmesį, kad susidomėjimas tyrimo temomis buvo didelis šios kadencijos Seimo Ateities komitete ir pasiūlė pasidomėti galimybėmis ir poreikiu šiam komitetui pristatyti tyrimą ir jo renkamus duomenis.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Justina Jakštienė pateikė siūlymą įvertinti galimybes lauko tyrimo atlikimą perduoti VDA dėl darbo kokybės ir jų turimų papildomų galimybių, tokių kaip galimybė jungti apklausos duomenis su administraciniais registrais. Antanas Kairys informavo, kad ateinančiai bangai jau yra įvykdytas paslaugų pirkimas, tačiau konsorciumas būtų labai suinteresuotas bendradarbiavimu su VDA įgyvendinant naujas tyrimo bangas.

Inga Masiulaitytė-Šukevič informavo, kad VDA įsitraukimui į tyrimą ir lauko tyrimo atlikimui yra būtinas Vyriausybės nutarimas kaip teisinis pagrindas.

KTU profesorė Audronė Telešienė pristatė CESSDA Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrą (pristatymas pridedamas prie atmintinės). Lietuva, kaip partnerė, šioje infrastruktūroje dalyvauja jau 16-18 metų, šiais metais neseniai priimtas Vyriausybės sprendimas į infrastruktūrą stoti pilnateise nare. CESSDA-ERIC tikslas yra užtikrinti infrastruktūrą mokslinių duomenų išsaugojimui ilgalaikėje perspektyvoje ir jų sklaidai. CESSDA įkurta 1976 m., nuo 2017 m. tapo pripažinta Europos mokslinių tyrimų infrastruktūra.

Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų (HSM) duomenų archyvas (LiDA) įkurtas 2006-2008 m. ir yra virtuali skaitmeninė empirinių HSM duomenų ir tyrimų išteklių kaupimo, ilgalaikio saugojimo ir sklaidos infrastruktūra. LiDA daugiausia dirba su mokslininkų grupėmis. Archyve deponuojami duomenys iš visų pagrindinių Lietuvos universitetų. Taip pat kaupia duomenis iš viešųjų įstaigų, pvz. saugomi Kultūros tarybos atliekamo tyrimo duomenys. Kaupiami ne tik apklausų, bet ir politinės sistemos duomenų rinkiniai, pvz. parlamentų debatų duomenys, politinių partijų programų duomenys; taip pat kaupiami istoriniai rinkiniai - apklausų duomenys nuo 1990 m, ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos, Estijos duomenų rinkiniai. Šiuo metu LiDA valdo virš 700 duomenų rinkinių ir vykdo veiklas, užtikrinančias, kad duomenys būtų pakartotinai panaudotini. Akcentuota, kad LiDA taip pat teikia metodinę pagalbą vartotojams, siekiant padėti jiems dirbti su duomenimis. Pristatytos inovacijos ir iniciatyvos, kuriose dalyvauja LiDA, ir artimiausios planuojamos veiklos.

Darius Žeruolis papildė, kad Strateginio valdymo metodikoje yra numatytas įpareigojimas ministerijoms į LiDA deponuoti jų užsakomų apklausų pirminius duomenis. Audronė Telešienė paminėjo, kad glaudžiausiai bendradarbiaujama su Nacionaline švietimo agentūra bei Kultūros ministerija.

Apibendrinimas

Darius Žeruolis apibendrino, kad šis susitikimas traktuotinas kaip parengiamasis Vyriausybės komisijos žmogiškųjų išteklių klausimams koordinuoti (toliau – Komisija) posėdis. Kai bus priimtas ir teisės aktų registre paskelbtas Ministro pirmininko potvarkis dėl Komisijos personalinės sudėties atnaujinimo, Komisijos nariai bus raštiškai apklausti dėl Komisijos pritarimo

šio parengiamojo aptarimo metu pristatytoms ir aptartoms LIST ir GŠT metodologijoms, klausimynams ir darbo planams.

Atmintinę parengė Vyriausybės kanceliarijos Strateginio valdymo grupės patarėja Jurgita Lukaševičienė